

Óravázlat – részletes (Magyar irodalom)

Hajdu Zsolt

Téma: Shakespeare élete, személye körüli rejtélyek, művei és azok csoportosítása

Óratípus: új ismereteket kialakító óra

Az óra célja: ismerkedés az angol reneszánsz emblematikus alakjával (néhány kortárs említése), világirodalmi aspektusba helyezése, műveinek utóélete, adaptációi, magyar fordítói

Tanesczközök: idézetgyűjtemény (néhány mű kapcsán egy-egy részlet kiemelése)

Idő	Menet	Didaktikai cél	Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység	Szervezési forma	Szemléltetés
0-2 perc	Megérkezés	a figyelem megteremtése	Köszönés, az óra megkezdése.	Mindenki leül a saját helyére, elcsendesednek.	frontális	
2-7 perc	Feleltetés az előző órai anyagból: A reneszánsz dráma kialakulása. Értékelés.	Szóbeli ellenőrzés (előző órán tanultakra vonatkozóan), értékelés.	„Hallgassunk meg egy felelőt, aki beszámol a reneszánsz dráma kialakulásáról!” A kérdések az előző órán feladott házi feladatra vonatkoznak, amely az előző órai anyag elmélyítésére szolgált. Kérdések: 1. Mikor virágzott Angliában a reneszánsz, kiknek az uralkodásához köthető? Mi jellemzi ekkor Angliát?	A felelő kiáll az osztály elé. Lehetséges válaszok: 1. 16. század végén, I. Erzsébet és VI. Jakab uralkodása idején. Anglia ekkora nagyhatalom	frontális/ egyéni	

			<p>2. Hogyan született meg a reneszánsz dráma? Milyen forrásokból táplálkozott?</p> <p>3. Milyen színpadtípusok alakultak ki?</p> <p>4. Hogyan alakul át a színház? Mik a jellemzői az angol színháznak?</p> <p>5. Hogy nézett ki a színpad?</p> <p>6. Ha nem említette eddig, akkor az arisztotelészi hármasság érvényesült-e?</p> <p>Ha valamit nem tud, először a tanulók segítenek kiegészíteni (ha szükséges, tanári magyarázat). „Ha szükséges, egészítsétek ki az otthon elkészített táblázatokat is! Az elkövetkezendő órákon is kérdezhetek belőle!”</p>	<p>(spanyol armada legyőzése), virágzik kereskedelmi szempontból, amelynek hatására megindul a fejlődés.</p> <p>2. Középkori egyházi drámából született: misztérium (bibliai történet), mirákulum (szentek élete), moralitás (megszemélyesített jellemek, erények és bűnök csatáztak az ember lelkéért)</p> <p>3. szimultán színpad (egy helyszínen több jelenet), processziós (egy utcát rendeznek be színpadnak), kocsiszínpad (a szereplők kocsin vonulnak a nézők elé)</p> <p>4. állandó színházak alakulnak (1576. Theatre, 1599. Globe), új témák</p> <p>5. hármasság tagolású: előszínpad (nagyjelenetek), hátsó színpad (szobában történetek), erkély</p> <p>6. nem érvényesült, nem törődtek sem az idő, sem a tér, sem a cselekmény egységével.</p>		
--	--	--	--	--	--	--

7-10 perc	Arcképek	Érdeklődés felkeltése, ráhangolódás	<p>„Az óra elkövetkezendő részében Shakespeare életével és műveivel fogunk megismerkedni. Elsőként hoztam két képet, amit rögtön fel is teszek a táblára. Mindkettő Shakespeare-t ábrázolja, az egyik, amely az irodalom tankönyvekben is benne van, a másik egy brit kutatócsoport nyilvánosságra hozott háromdimenziós arckonstrukciója az íróról.</p> <p>1. Mit jelent a rekonstrukció? 2. Mit gondoltok, hasonlít?</p> <p>Közben mesélek még erről a kutatásról: bizonytalan, halotti maszk alapján készült, ami sokak szerint nem is Shakespeare-é. Vajon az egész csak spekuláció? Szerintetek tényleg itt tart már a tudomány? Utalás egy korábbi érettségi feladatra, amelyben egy szövegértési feladat keretében Janus Pannonius számítógépes technikával készült arcképéről is volt szó (többek között). Könnyen előfordulhatnak olyan</p>	<p>1. szó szerint újra létrehozás, helyreállítás, felújítás 2. vélemények, álláspontok gyors megvitatása, latolgatás: igen-nem.</p>	frontális	Képek
-----------	-----------------	-------------------------------------	--	--	-----------	-------

			feladatok az érettségien, ahol reflektálni kell a mai eseményekre, érdemes odafigyelni az irodalmi hírekre.			
10-15 perc	Shakespeare-ről jót és rosszat!	Egy kis recepciótörténet : Shakespeare-ről való gondolkodás kitágítása (kulcs a megértéshez)	<p>„A részletes életrajz előtt nézzünk egy kis recepciótörténetet!”</p> <p>1. Tudjátok mit jelent a recepció? Shakespeare megosztotta a korabeli drámaíró közönséget: Greene iratban hívja fel a figyelmet erre az iskolázatlan jövevényre!¹ De volt, aki elismerte sikereit, Ben Johnson „korunk lelkének” nevezte². Mindazonáltal nem találta olyan jelentősnek, később hibáiról is szól³. Halála után hét évvel jelent csak meg műveiből fölió kiadás (jó kvartót és rossz kvartót egyaránt tartalmazott), amely ekkor még csak 18 drámát tartalmazott. Fogalmak: fölió, kvartó</p> <p>2. Mit gondoltok, vajon miért nem jelentek meg korábban művei? Később drámáit bizonyos</p>	<p>1. Befogadástörténet: melyik korban mit gondoltak Shakespeare-ről, hogyan olvasták?</p> <p>2. A szerzői jogok akkoriban nem sokat számítottak, gyakorlatilag nem is léteztek, tehát Shakespeare semmit nem keresett volna művei</p>	frontális	Lásd végjegyzetek!

			<p>adaptációk átírták, pl. előfordult, hogy egy tragédiának boldog véget írtak. Szerencsére a 18. században visszatértek a drámák legautentikusabb kiadására.</p> <p>3. Autentikus jelentése? A 18. századi Németországban kezdték „a legnagyobb drámaíróként” emlegetni, viszont ugyanekkor Voltaire lenézően ír róla.⁴ Írásának háttérében az áll, hogy a klasszicizmusban, amikor ő is élt és alkotott (18. század) szigorú szabályokat követtek, az ókori dráma volt a példakép. Egy évszázaddal később pedig Tolsztoj is kifejezi csalódását⁵. A magyar írókat többnyire elbűvölte Shakespeare nagyszerűsége: Németh László⁶ és Móra Ferenc⁷ is nagy-nagy csodálattal ír róla.</p>	<p>kiadásán. Sőt, még veszteséget is jelentett volna neki (a Globe részvényeseként), hiszen a nyomtatott kötetek alapján rivális társaságok is eljátszhatták volna őket.</p> <p>3. Hiteles, valódi.</p>		
15-18 perc	Kortársak	<p>Annak bemutatása a diákoknak, hogy az angol reneszánsz dráma nemcsak</p>	<p>Shakespeare nem egyedüli drámaíró volt a korban: - Cristopher Marlowe: rövid, de féktelen élet, Doctor Faustus - blank verse: ötös és ötösfeles jambus → Shakespeare, Schiller,</p>		frontális	Táblakép

		Shakespeare-ből áll.	<p>Katona József, Illyés Gyula</p> <ul style="list-style-type: none"> - Thomas Kyd: Spanyol tragédia → etalon 1. Mit jelent az, hogy etalon? - Ben Jonson: Shakespeare jóbarátja 	1. Állandó, minta		
18-30	Életrajz	Új ismeret kialakítása	<p>Shakespeare élete a hivatalos verzió szerint (főbb csomópontok):</p> <p>„Most elmesélem a hivatalos változatot, amelyet meg lehet majd cáfolni, ha valaki utánanézett a múlt órán feladott szorgalmi feladatnak.”</p> <p>1. Volt ilyen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stratford-upon-Avon („avoni hattyú”, „a bárd”) - iskolázottsága miatt sokat támadják - 18 évesen valószínűleg szülei tudta nélkül megnősül, felesége Anne Hathaway (8 évvel idősebb), valószínűleg ekkor már várandós - pár év leforgása alatt háromgyerekes apa lesz - „elveszett évek” - 1592-ben már egyértelműen drámaíróként emlegetik 	1. Ha valaki megcsinálta, utánanézett a szorgalmi feladatnak, most jelezheti.	frontális	Táblakép

			<p>- nem élt könnyelmű életet, bár egyes források szerint nagy szoknyavadász hírében állt⁸</p> <p>- 1595-1599: „koszorús költő”</p> <p>2. Tudjátok, mit jelent ez?</p> <p>-1599. Globe részvényese</p> <p>- pályája első évtizedében főleg királydrámákat és vígjátékokat írt, és ebben az időszakban születtek szonettjei is.</p> <p>- 1590-1600: királydrámák és vígjátékok</p> <p>-1601-1613: a nagy tragédiák korszaka: Julius Caesar, Hamlet, Othello, Lear király, Macbeth</p> <p>3. Macbeth, Lear király vagy akár a Julius Caesar miért nem királydráma?</p> <p>- 1613. leég a Globe → Shakespeare letelepszik: élete utolsó éveiben otthonülő családapaként éldegél</p> <p>- a stratfordi templom kőpadlója alá temették</p>	<p>2. Hivatalos udvari szerző</p> <p>3. Noha történelmi alakok, de nem a történelmi eseményeket mutatják be, hanem nagyformátumú egyéniségek küzdelmét (és bukását) tárják az olvasó elé.</p>		
30-35 perc	Shakespeare volt-e Shakespeare ?	Új ismeret kialakítása, elmélyítése	<p>Szorgalmi feladat:</p> <p><u>Egy szindarabját sem ő írta</u> (ok: iskolázottság, egyetlen eredeti Shakespeare-kézirat sem maradt</p>	Tanuló vagy tanulók beszámolója szorgalmi kutatásukról	Frontális/ Egyéni	Táblakép

			<p>fenn). Szóba jönnek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sir Francis Bacon (esszéista, államférfi): hasonló bibliai és klasszikus irodalmi utalások - Cristopher Marlowe: megölték 1593-ban, de egyesek szerint nem halt meg, Itáliában írta műveit - Edward de Vere (Oxford 17. grófja, akinek írásai Shakespeare korai műveire emlékeztetnek, de ő korán meghalt) <p><u>Miért mégis Shakespeare?</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - stratfordi adatok, Greene kirohanása ellene 1592-ben, első főlió: személyes hangon szólnak 			
35-42 perc	Adalékok műveihez	Új ismeretek rendszerezése, adaptációk	<ul style="list-style-type: none"> - 37 mű - a téma eredetisége nem volt követelmény <p>Ha valaki ma ilyet követ el, és nem hivatkozik a felhasznált művekre, plágiumnak hívjuk.</p> <p>1. Ismeritek ezt a szót? Vázlat kiadása, megbeszélése: Shakespeare művei</p>	1. más művének hivatkozás nélkül történő felhasználása	frontális	Melléklet
42-45 perc	Házi feladat és szorgalmi feladat kiadása	Korábban tanultak átismétlése és alkalmazása az	<p>Házi feladat: Dráma szerkezeti egységei, Romeo és Júlia szerkezete</p> <p>Szorgalmi feladat:</p>	Házi feladat és szorgalmi feladat leírása, megjegyzése	frontális	Táblakép

		olvasott műre	Rómeó és Júlia adaptációk gyűjtése			
--	--	---------------	------------------------------------	--	--	--

Végjegyzék az idézetekhez:

¹ „Egy felkapaszkodott varjú, aki a mi tollainkkal ékeskedik, veszedelmes szándékait színész-jelmezbe bújtatva, azt hiszi, hogy képes ötös jambusú versekben írni, ahogy legkiválóbbjaink. És mivel abszolút mindenbe beleüti az orrát, nagy önteltségében azt hiszi, hogy ő a legtehetségesebb színpadi szerző.”

² „De nemcsak Természet van, többeted, / édes Shakespeare-em: a Művészeted! / Mert bár a Lét a költő anyaga, / a művészete formál: aki ma/ egyetlen élő sort ír (amelyet / te), beleizzad: verje a tüzet/ a Múzsák üllőjén: forgassa csak / saját magát is, ahogy a vasat; / másképp babérját a gúny leszedi.” (Ben Johnson)

³ „Én azt mondom, ezer sorban is hibázott.” „Több dicséret, mint elnézés illeti.” (Ben Johnson)

⁴ „fenséges, ám műveiben hiába keresnénk a jó ízlésnek akár csak nyomát is, miként neki magának sem volt sejtelve sem a drámaírás szabályairól. Merészen hangzik talán, amit mondani fogok, pedig igaz: Shakespeare nagysága lett az angol dráma veszte.” (Voltaire)

⁵ „Nemcsak nem élveztem, hanem egyáltalán nem is tetszett, sőt unalmasnak találtam.” (Tolsztoj)

⁶ „Nem az utókornak írt- s ezzel nyerte meg az utókort.” (Németh László)

⁷ „Nincs magyarázat a zseni születéséhez; az életrajz ezer adata se ad kulcsot az életmű csodájához...” (Móra Ferenc)

⁸ „Manningham joghallgatótól származik a történet, miszerint egy hölgy, akinek nagyon megtetszett a III. Richárdot alakító Burbage, meghívta a színészt. Mikor Burbage megérkezett, Shakespeare éppen a hölgy vendégszeretét élvezte. A személyzet jelezte, hogy III. Richárd áll a kapuban, mire Shakespeare visszaüzent, hogy III. Richárd csak Hódító Vilmos után következik.”